

Samoupravljanje v šolstvu Enotnost teoretičnega in praktičnega pouka

Ta mesec je napovedana skupna plenarna seja republiškega sveta sindikatov in republiškega odbora sindikatov delavcev družbenih dejavnosti o samoupravljanju v družbenih službah. Gradivo za razpravo je že pripravila skupina strokovnih sodelavcev obeh omenjenih sindikalnih vodstev, potem ko je proučila veljavno zakonodajo in razpoložljivo literaturo s tega področja in ko je opravila vrsto razgovorov s predstavniki upravnih in samoupravnih organov v delovnih organizacijah in na drugih nivojih. V gradivu, ki nosi naslov »Samoupravljanje v družbenih dejavnostih«, je problematika samoupravljanja v družbenih dejavnostih obdelana po poglavjih za posamezna področja dejavnosti (zdravstvo, šolstvo, kultura, uprava in pravosodje). V tem sestavku bomo nanašali glavne ugotovitve iz gradiva, ki se nanašajo na osnovno in srednje šolstvo.

I.

V našem samoupravnem sistemu se srečujemo z dokaj razvejano mrežo institucij, ki se ukvarjajo s problematiko šolstva, in s precej obsežno zakonodajo, ki ureja delovanje zavodov s področja šolstva. Iz te zakonodaje je razvidno, da pristojnosti, naloge in dolžnosti med posameznimi institucijami niso dovolj natančno razmejene ali pa se duplirajo. To ima za posledico, da nekatera vprašanja strokovne, upravne in tudi samoupravne narave ostajajo iz leta v leto nerešena. Pri tem pa so šole — zlasti srednje strokovne — prepuščene same sebi, nihče jih ne usmerja in ne skuša uveljavljati nekaterih širših družbenih interesov, niti ne podpira njihovega dela. Določila o nalogah, pravicah in dolžnostih v statutih posameznih institucij (republiških in občinskih izobraževalnih skupnosti in šol) so v bistvu enaka (predpisana) določilom ustreznih zakonov; to pomeni, da so naloge teh institucij premalo natančno opredeljene in je zato pravice in dolžnosti ene institucije do druge zelo težko uveljavljati.

Z uveljavitvijo zakona o izobraževalnih skupnostih in financiranju vzgoje in izobraževanja v SRS smo ustanovili na tem področju izobraževalne skupnosti kot najpomembnejše družbene nosilce novega sistema financiranja vzgoje in izobraževanja, ki naj kot samoupravni organi uresničujejo širši družbeni interes na tem področju.

V občinah in tudi republikah so še vedno žive težnje, da naj bi bili novi samoupravni organi na področju šolstva samo finančni, ki naj bi skrbeli za čim bolj smotno razdelitev in porabo dobrih sredstev, medtem ko naj bi politiko razvoja šolstva in višino potrebnih sredstev za šolstvo določali drugi, to se pravi mimo izobraževalnih skupnosti. Takšne težnje so prisotne še prav posebej v manjših, gospodarsko manj razvitih občinah, v katerih izobraževalne skupnosti zaradi kadrovskega sestava in pomanjkanja lastne službe niso sposobne opravljati naloženih nalog in so zato tudi premalo samostojne. V takih

primerih se med prosvetnimi delavci že pojavlja mnenje, da z novim samoupravnim mehanizmom nismo uspeli uveljaviti tudi novih družbenoekonomskih odnosov in da v bistvu ohranjamo proračunski sistem financiranja. Za tiste družbene skupnosti pa, v katerih sta višina sredstev za izobraževanje in program vzgojno-izobraževalne dejavnosti rezultat širšega samoupravnega dogovora, lahko trdimo, da so se novi družbenoekonomski odnosi že začeli utrjevati. Zal je takšnih primerov za zdaj malo, saj so izobraževalne skupnosti v tem razmeroma kratkem času svojega delovanja, razreševale predvsem materialna vprašanja, zlasti pa financiranje srednjega šolstva. Zakon o izobraževalnih skupnostih in o financiranju vzgoje in izobraževanja je sicer zagotovil za šolstvo stabilnejši dotok sredstev, ni pa prinesel tudi potrebnega povečanja sredstev in zato je vprašanje višine sredstev oziroma višine prispevne stopnje za šolstvo ostalo še vedno pereče vprašanje, s katerim se morajo ukvarjati izobraževalne skupnosti.

II.

Ni mogoče zanikati dejstva, da je na področju samoupravljanja v šolah narejen precejšen korak naprej. Prosvetni delavci so idejo samoupravljanja sprejeli in si prizadevajo, da bi jo uresničili v praksi. Enotno je mnenje direktorjev šol, predsednikov svetov šol in predsednikov izvršnih odborov sindikalnih podružnic, da je odločanje v organih upravljanja postala svojevrstna oblika skupnega dela, ki je pogoj za uspeh in učinkovitost in brez katerega si dela v šoli sploh ne morejo več zamišljati. Ta ugotovitev seveda ne velja za tiste kolektive, v katerih je samoupravna dejavnost omenjena v celoti ali predvsem na probleme gospodarjenja in sploh na materialna vprašanja, manj pa na vprašanja vzgoje in pouka.

Vzroki za to, da velik del kolektivov šol in njihovih organov upravljanja razpravlja v prvi vrsti o materialnih vprašanjih, so predvsem tile:

— Pri določanju vsebine samoupravne dejavnosti v šolah smo pogosto preveč poenostavljeno poudarjali predvsem gospodarjenje z materialnimi sredstvi. S pojmom gospodarjenja ni mogoče zajeti vse dejavnosti šol niti njihove medsebojne odvisnosti. Npr.: če kolektiv tudi najbolj gospodarno uporabi sredstva, še ne pomeni, da je dosegel tudi dobre učno-vzgojne rezultate. Samoupravljanje v šolstvu moramo pojmovati kot splet odnosov med ljudmi — člani kolektivov, v katerem se oblikuje vsebina dela šole (v skladu z zakonskimi določili in sprejeto politiko družbe-

— Tudi oblike in metode dela organov upravljanja smo precej mehanično prenašali iz gospodarstva, ne da bi proučili, ali je to smotno in učinkovito glede na velikost šolskih kolektivov in glede na vsebino dela njihovih organov upravljanja. Tako ima večina šol ne glede na velikost upravni odbor in svet v širši in ožji sestavi, pri tem pa o najpomembnejših vprašanjih vzgoje in izobraževanja in delitve sredstev razpravlja ves kolektiv in ves učiteljski zbor. Tako se delo duplira in postaja neučinkovito, to pa zmanjšuje zanimanje in voljo za delo v samoupravnih organih,

V Celju je bilo zanimivo medrepubliško posvetovanje o trgovskih šolah

Minuli mesec je bil celjski šolski center za blagovni promet organizator zelo zanimivega posvetovanja o praktičnem pouku v trgovskih šolah. Prišli so vodje trgovskih šol iz raznih jugoslovanskih mest, zastopniki prosvetnih organov, gospodarske zbornice, trgovskih podjetij in drugi. Takšno posvetovanje je za Slovenijo zelo zanimivo, saj po-

pouku v šoli in pri praktičnem delu v delavnici.

Tak pouk so sprejele in v praksi razvijale poklicne šole v različnih strokah, med njimi tudi trgovske šole. Prav za te šole je v Sloveniji značilno, da so v razgovorih s trgovskimi podjetji in prosvetnimi organi uspeli razviti poklicno šolo na presoj visoko stopnjo. Uspelo jim je skoraj popolnoma odpraviti dosedanje učne pogodbe, ki so jih podjetja sklepala z vajenci, ter jih nadomestiti s štipendijami. V tem oziru so učence teh šol izenačili z dijaki drugih srednjih šol. Razen tega je marsikateri šol uspešno, da poteka praktično delo oziroma praktični pouk le v trgovskih lokalih, ki so za tak namen primerni, ne pa — kot je bilo doslej — v vsaki trgovini.

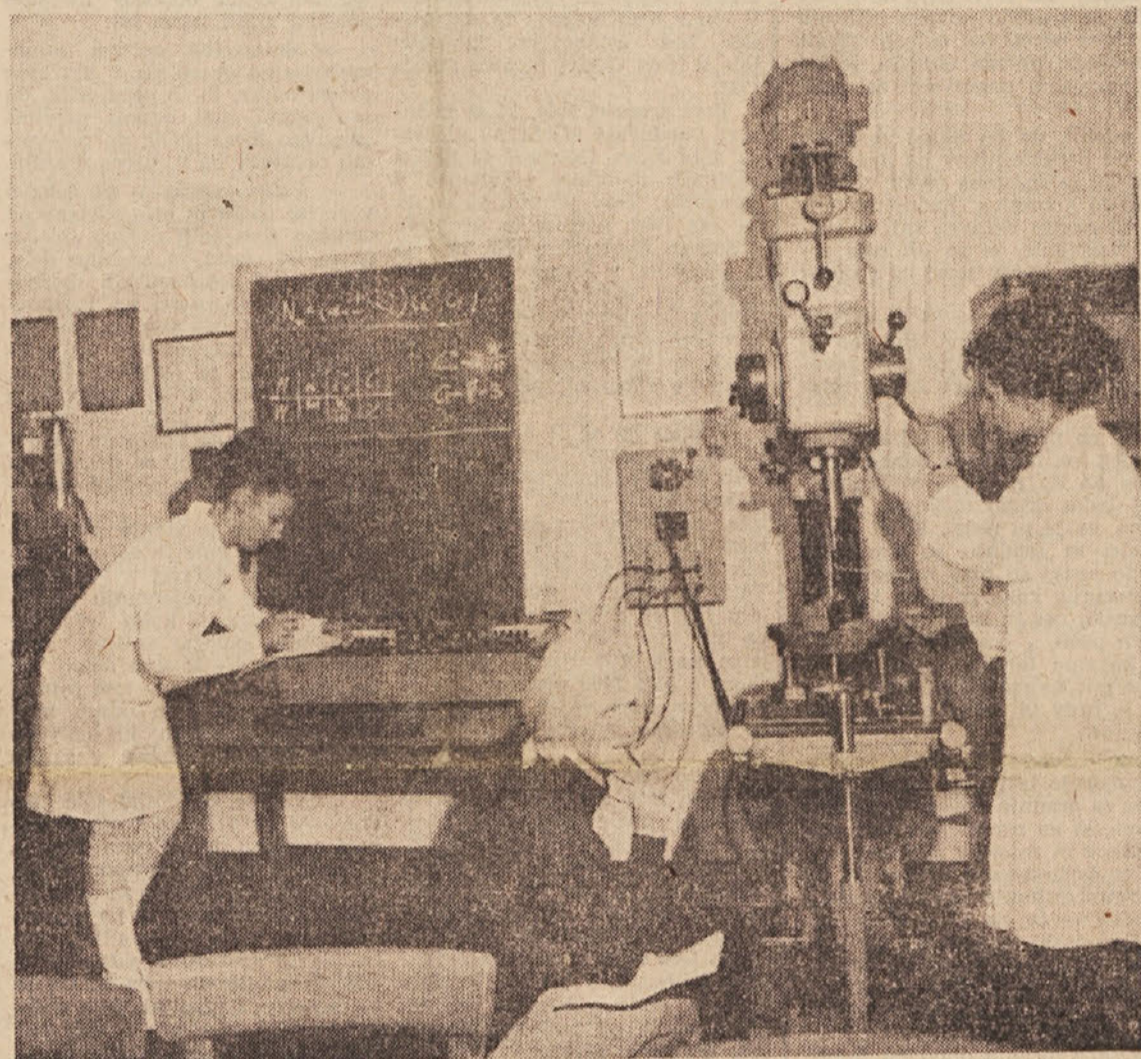
Celjski pogovor je pokazal, da v takšni organizaciji pouka trgovskih šol Slovenija ni izjema. Prevzele so ga namreč vse republike ter ga razvijale iz enotnih načelnih izhodišč. Seveda so podrobnosti prilagajali svojim potrebam. Toda na tem sestanku so govorili le o praktičnem pouku — za teoretičnega so le mimogrede omenili, da je že enoten za vso državo in da s tega vidika ni zaskrbljujoč.

Pokazalo se je pa, da so pri praktičnem delu pouka problemi močno podobni, čeprav seveda ne enaki. Najpomembnejša stvar celjskega sestanka je bila splošno izražena želja oziroma že kat dogovor, da se bodo teh problemov lotili s skupnimi močmi in da jih bodo reševali na enoten način.

Taki problemi, ki tarejo vse, so, na primer, neenotno urejen problem mesečnih nagrad učencev za delo pri praktičnem pouku, neenake počitnice učencev, različna obremenitev pri praktičnem delu, neenakomerno razvit šolski nadzor praktičnega dela v trgovinah, profil šolanja teh učencev in zaposlovanje po končani šoli ter številne druge stvari.

To je bil eden izmed redkih sestankov, na katerem klic po večji vsoti denarja za šole ni imel osrednje ali edine besede. Problemi materialne narave so bili sicer večkrat omenjeni, vendar je pa le prevladovala splošna želja po usklajanju stvari, ki se dajo popravljati ne da bi jih povezovali z denarjem. Skratka, bil je to eden izmed takšnih razgovorov predstavnikov šol in drugih vabljenih, kakršna si lahko le želimo. In po končanem razgovoru je bilo čutili, da tako mislijo tudi tovariši iz Krškega Maribora, Novega Sada, Zagreba, Skopja, Ljubljane, Sarajeva, skratka vsi, ki so v Celju govorili ali samo poslušali.

J. S.

»Znanstveno-raziskovalno delo je pogoj za večjo kvaliteto visokošolskega študija, zato je treba vsem visokošolskim zavodom — torej tudi višjim šolam — dati z zakonom pravico, da razvijajo in organizirajo znanstveno-raziskovalno delo.« (Iz stališča k osnutku zakona o visokem šolstvu.)

no-politične skupnosti), organizacija tega dela, delitev dohodka in osebnih dohodkov, odgovornost in dolžnosti posameznika in skupine do dela in nalog itd., in sicer z namenom, da bi bili doseženi čimbolj uspešni učno-vzgojni uspehi.

saj po nepotrebnem obremenjuje prosvetne delavce tudi na škodo vzgojno-izobraževalnega dela.

— Pri precejšnjem številu prosvetnih delavcev vlada prepričanje, da področje vzgoje in pouka ni stvar samoupravnega urejanja, da je vse določeno in da je doseganje boljših ali slabših učno-vzgojnih uspehov odvisno od boljše ali slabše tehnike poučevanja in strokovne usposobljenosti. Vzrok za takšno prepričanje je predvsem v tem, da pri oblikovanju konceptov razvoja šolstva in oblikovanju učnih programov ponavadi ni sodeloval širši krog prosvetnih delavcev, marveč so ti le vlogi izvrševalcev »naloženih ukrepov«. S tem pa smo izpustili priložnost, da bi že ob nastajanju šolske politike in programov integrirali šolo in učitelja z novimi razmerami in z novimi nalogami ter s tem pravzaprav ustvarili možnosti za razvoj samoupravnih odnosov v šoli in izven nje.

— Organizacija in delitev dela v večini šol je takšna, da so učitelji pri izvajanju učno-vzgojnega programa dokaj samostojni. Učiteljske zbornice združujejo bolj materialna in organizacijska vprašanja, manj pa skupno, kolektivno delo. Ta medsebojna povezanost je trdnjša v tistih šolah, ki delo opravljajo po vnaprej sprejetih programih učno-vzgojnega dela in so ti programi rezultat sodelovanja in soodločanja vseh učiteljev.

V šolah, ki učno-vzgojno delo programirajo in dobivajo povračilo za opravljeno delo na podlagi ovrednotenih programov (žal so to le posamezni primeri srednjih strokovnih šol pri gospodarskih organizacijah), se vsebina samoupravnega delovanja razširja na vsa področja dela šole in so materialna vprašanja oziroma problematika gospodarjenja s sredstvi le eden od elementov, ki omogoča uspešno uresničevanje sprejetega programa. Prednosti programiranja dela so predvsem v tem, da v fazi izdelovanja, vrednotenja in sprejemanja de-

kaže, kje v določeni šolski zvrsti smo. Znano je namreč, da smo v Sloveniji pred nekaj leti začeli odpravljati vaješke šole in jih zamenjavati z bolj razvitimi šolami, to je s poklicnimi šolami. V tej spremembi je pomembno dvoje: teoretični pouk se je zelo tesno povezal s praktičnim poukom v delavnicah, ki je postal organiziran, in sicer organiziran po šolskem programu. Druga novost pa je, da učenci poklicnih šol niso več v vaješkem odnosu s svojimi podjetji, ampak so učenci šole — učenci šole so pri

Stališča k osnutku zakona o visokem šolstvu

Posebna skupina članov komisije RSS za kulturo in izobraževanje in RO Sindikata delavcev družbenih dejavnosti, na seji 29. aprila obravnavala osnutek zakona o visokem šolstvu in ugotovila, da enako srednješolsko tudi visokošolsko izobraževanje ne sme biti odtrgano od gospodarstva in družbenih služb. Iz celotne zasnove osnutka zakona ha te medsebojne povezanosti in sodelovanja ni mogoče razbrati. V zakonu o visokem šolstvu bi morale biti konkretnizirane relacije, kakor jih načelno predvideva osnutek zveznega dokumenta o sistemu izobraževanja.

Povsem je nesprejemljiva teza, ki jo vsebujejo tudi sklepi za načelni razvoj visokega šolstva v SR Sloveniji, da je ekstenzivni razvoj visokega šolstva posledica vpliva delovnih organizacij na vsebino celotnega izobraževanja, organizacije in trajanja študija.

Izhodišče za urejanje visokega šolstva naj bo tesno sodelovanje tega šolstva z gospodarstvom in družbenimi dejavnostmi. Ker pa osnutek zakona tega ne upošteva, predlagamo, da predlagatelj vsebino zakona ustrezno spremeni.

K posameznim rešitvam v osnutku zakona je skupina izoblikovala tele priporočila:

Zakon o visokem šolstvu ne bi smel neenotno obravnavati različnih visokošolskih zavodov, to se pravi: da bi moral zagotoviti enotnost visokošolskega sistema in da bi morala biti univerza osrednja institucija, ki bi združevala vse visokošolske zavode (praviloma fakultete, akademije, visoke in višje šole; visoka šola je samo posebna oblika visokošolskega zavoda).

niti predloženi osnutek zakona od 3. do 10. člena.

Osnutek zakona stopenjskega študija ne omenja, pač pa v 11. členu daje fakultetam možnost, da organizirajo študij, ki daje zaključeno višjo izobrazbo. Menimo, da je v okviru visokošolskega sistema treba stopenjski študij razvijati in hkrati med posameznimi visokošolskimi zavodi iste stroke doseči popolno koordinacijo v vsebinskem in organizacijskem pogledu; to pa bo v zadovoljivi meri omogočeno samo tedaj, če bodo visokošolski zavodi — tudi višje šole — združeni v univerzi.

K 13. in 16. členu skupina predlaga dve dopolnili, in sicer: učne načrte naj bi predpisoval pedagoško-znanstveni svet, potem ko ne bi dobil le mnenja visokošolskega zavoda, marveč tudi stališča ustreznih organizacij oziroma organov s področja gospodarstva in družbenih dejavnosti; začetek 16. člena pa naj bi se glasil: »Z učnim načrtom in programom praktičnega dela se lahko določi...«

Določbe 26. člena osnutka zakona po našem prepričanju pomenijo korak nazaj, saj državljanom jemljejo demokratično pravico, ki jo je dosedanj zakon o visokem šolstvu uzakoni, ne le kot prehodno rešitev, marveč kot rešitev, pri kateri gre za uresničevanje intencij našega družbenega sistema. Zato predlagamo, da tudi novi zakon o visokem šolstvu sprejme določbe 34. člena dosedanjega zakona (zlasti prva dva odstavka, Uradni list SRS, številka 14/63), ki med drugim pravijo: »Na posamezno stopnjo visokošolskega študija se lahko vpiše, kadar z uspehom konča ustrezno šolo oziroma stopnjo pouka, lahko pa tudi kdor ni končal ustrezne šole oziroma stopnje pouka, ima pa ustrezno delovno prakso in izkušnje in dokáže z izpitom ali na drug primeren način, da zadostno obvlada temeljna znanja, ki so potrebna, da bo uspešno sledil pouku.

Kar zadeva začasno omejevanje števila študentov, ki se lahko vpišejo v prvi letnik, moramo pripomniti, da pri tem niso bistvene zmožljivosti visokošolskih zavodov, zaradi katerih bi prišlo do omejevanja vpisa, marveč morajo biti odločilne potrebe po kadrih; te naj tudi narokujejo število kandidatov. Hkrati se zavzemamo za to, da bi o začasnem omejevanju izvršni svet dokončno odločil šele po poprejšnjem mnenju republiške izobraževalne skupnosti.

Skladno z vsemi dosedanjimi pripombami bi morali spremiti tudi 42. člen osnutka, in sicer tako, da bi zakon tudi za učitelje višjih šol zahteval najmanj magistraturo ali pa morda celo doktorat znanosti. Hkrati menimo, da bi moral zakon kot pogoj za mesto visokošolskega učitelja uvesti habilitacijo; habilitacijo bi opravljali tudi tisti kandidati, ki nimajo znanstvene stopnje, s svojimi deli in praktičnimi izkušnjami pa dokazujejo, da bi lahko opravljali dolžnosti visokošolskega učitelja. Po opravljeni habilitaciji bi taki visokošolski učitelji morali v predpisnem roku doseči stopnjo magistra oziroma doktorja znanosti.

Glede upravljanja v visokošolskih zavodih menimo, da zakon ne bi smel izpustiti določbe o tem, da visokošolske zavode upravlja študentski svet, ki ga sestavljajo študenti. V zvezi tem bi morda kazalo celo podrobneje opredeliti vsebino in oblike neposrednega upravljanja.

V prehodnih in končnih določbah je 84. člen po našem mnenju vsebinsko povsem zgrešen. Predlagamo, da zakon predpiše verifikacijske pogoje za vse tiste visokošolske zavode, ki so jih ustanovile delovne in druge organizacije, če bodo hoteli izdajati diplome in spričovala s splošno priznane veljavnosti. Takšno obravnavanje omenjenih zavodov, kot je razvidno iz 84. člena, je popolnoma v nasprotju s temeljnimi načeli o izobraževanju pri nas.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Pomagajmo pri zbiranju sredstev za gradnjo novega onkološkega inštituta

Marsikdo bo ob tem naslovu pomislil: že spet zbiranje sredstev, že spet novo delo, ko še svojih rednih šolskih in družbenih obveznosti ne moremo več izpolnjevati, kot bi bilo treba.

Le malokdo pa bo pomislil, zakaj se je odbor Sklada za gradnjo nove bojnišnice za zdravljenje rakavih obolenj v Ljubljani odločil za ta korak, zakaj ni morda na kak drug način potrkal na srca naših ljudi in skušal kako drugače priti do sredstev, če je že ta gradnja sploh potrebna.

Potrebna je, saj Onkološki inštitut v Ljubljani predstavlja edini specialni zdravstveni in hkrati učni ter raziskovalni zavod za rakava obolenja v Sloveniji. Sedanji prostori so v 200 let starih zidovih bivše šempeterske vojašnice, ki že dolgo ne ustrezajo več svojemu namenu in je prav ta stavba ena najslabših in najbolj utesnenih v vsej Sloveniji.

Po drugi strani pa naraščajo rakava obolenja pri nas iz leta v leto, saj so lani ugotovili nad 3500 novih obolenj in je rak med vzroki umiranja našega prebivalstva že na drugem mestu. Samo če upoštevamo to dvojje, zahteva ta huda bolezen, da ji vsi posvetimo potrebno skrb, pa tudi pomagamo pri njenem vsestranskem reševanju.

Ce temu prištejemo še dejstvo, da napredek znanosti zahteva vse bolj zapletene zdravilne postopke, operacije, obsevanje, uporabo najsoodobnejših zdravil, citostatikov, hormonov in slinčno, ter da rabimo vse več modernih, dragih naprav, potem je razumljivo, da brez ustreznih bolnišničnih prostorov in prostorov za vse te sodobne naprave kljub skrajnim naporom vseh strokovnih sodelavcev inštituta delo ne more napredovati — še huje, iz dneva v dan preti odpoved preobremenjenih naprav in prenatrpani prostori še bolj otežkočajo delo.

To zadrego in skrajno stisko je videl tudi zakonodajalec, saj je izgradnja Onkološkega inštituta predvidena takoj za dograditvijo kliničnega centra. Za pa je to šele okrog leta 1971. Zato ne moremo več čakati in si je odbor Sklada za gradnjo novega inštituta pred dvema letoma zadal težko, na videz nerešljivo nalogo: zbrati sredstva vsaj za gradnjo najpotrebnejšega, prvega objekta, ki bo namenjen zdravljenju raka z najsoodobnejšimi napravami za obsevanje.

Največji optimist si ne bi upal misliti, da bo Sklad zbral ob razumevanju vse slovenske javnosti od posameznikov do delovnih skupnosti skoraj 700 milijonov S-din. To je ogromna vsota, zbrana od človeka do človeka, od kolektiva do kolektiva. Zadnjemu naporu so v mnogocem pomagali tudi prosvetni delavci, saj se verjetno spomnite letoletnih voščilnic-razglednic, ki so jih naši šolarji — pionirji in mladinci — prodali skoraj 300 tisoč in s skupnimi napori zbrali skoraj 11 milijonov S-din.

Kolikor je zbrana vsota videti velika, pa vendar je z gradnjo prvega, če omenjenega objekta, še vedno premajhna. Rabimo še 200 milijonov S-din in upamo, da jih bomo s skupnimi prizadevanji, ob pomoči vseh prosvetnih delavcev in slovenske šolske mladine uspeli zbrati.

Spet je pred nami vprašanje: zakaj pa prav preko šolske mladine, ali nima ta že dovolj drugih nalog, pa tudi vsak mesec zbira sredstva od Finžgarjeve rojstne hiše pa do planiške velikanke? Odbor Sklada je razmišljal in iskal kako drugo možnost, da bi zbral še potrebna manjkajoča sredstva, pa je ni našel. Edini namreč, ki pridejo v poštev kot darovalci za gradnjo, so slovenske družine in številni posamezniki, ki do sedaj še niso ničesar prispevali. Vse pa se je zapletlo ob vprašanju, kako priti do slovenskih družin, kako doseči zadnjo slovensko vas in kako potrkati na vrata najbolj oddaljene domačije? Po pošti, s posebnimi zbiralci, preko družbenih organizacij? Bolj ko smo tehtali, manj upa v uspeh smo imeli. Edina pot, in to ne pot najmanjšega odpora, je bila preko naše šolske mladine, saj je prav ta doma povsod tudi v najbolj skritih kotičkih naše domovine.

Nikjer ni napisano, da naj za gradnjo prispevajo otroci iz svojih prihrankov, nikjer ni rečeno, da morajo biti prav starši tisti, ki bodo dali majhen, a pomemben dar za gradnjo novega inštituta! Otroci bodo lahko z napisanim pismom, ki ga prejmejo v šoli, potrkali na vrata svojih sosedov, sorodnikov in znancev in trdno smo prepričani, da njihova prizadevanja ne bodo zaman. Denar, ki ga bodo zbrali, bodo opravičili s posebnimi, aluminijastimi obeski-kovanci v velikosti starega 5-dinarskega novca, na katerem je napisano, čemu so prispevali: Za novi Onkološki inštitut v Ljubljani in vrednost 1 N-din. Simbolična palica s kačo — znamenje zdravniške vede in simbolični lipov list s cvetjem — znamenje slovenskega drevesa, ki pomeni zdravje, varstvo in zbiralnice naših prednikov.

Obracun torej ne bo pretežak — kolikor zbranih dinarjev, toliko izdanih obeskov. Morda je koga presenetila druga prošnja: da bi pionirji in mladinci zbirali tudi obveznice škopskega ali kakega drugega posojila. Zakaj smo se odločili še za to obliko zbiranja? Predvsem zato, ker samo z zbiranjem prispevkov po 1 N-din ne bomo mogli zbrati za gradnjo potrebne manjkajoče vsote. Obenem pa že izkušenj vemo, da ljudje obveznice radi darujejo Skladu, mnogi celo laže kot gotovino. Za odbor Sklada pa so obveznice prav tako pomembne kot denar, saj lahko vsako leto vnovič kupimo, na obveznice v celoti pa dobi v banki gradbeni kredit. Da pa ne bi prišlo pri zbiranju obveznic do kakršne koli napake, pa je odbor Sklada pripravil posebne zahvale s sliko makete novega inštituta in tekočo registrsko številko. Za vsako prineseno obveznico bo pionir ali mladinec darovalcu izročil eno tako zahvalo kot potrdilo, da je Sklad obveznico prejel.

Prepričani smo, da smo dovolj skrbno razložili in utemeljili to akcijo, ki naj bi bila zaključena ob koncu letošnjega šolskega leta. Pripomnimo naj samo še, da jo priporočata tudi Republiški sekretariat za prosveto in kulturo, ki dobesedno pravi naslednje: »Zaradi izrazito humanega namena in ker ima sodelovanje mladine v takšni solidarnosti akciji gotovo tudi svoj vzgojni pomen, podpiramo vaš načrt. Pooblašamo vas, da se v neposrednih stikih s šolskimi zavodi sklicujete tudi na privolitev in priporočilo Republiškega sekretariata za prosveto in kulturo. Želimo vam, da bi akcija v vseh pogledih uspela.«

In še beseda vsem prosvetnim delavcem: Mnogo akcij je že uspela naša mladina uspešno izvesti, a najlepše so bile kronane z uspehom tiste, kjer so svojo besedo, vzgled in plemenito požrtvovalnost položili kot temelj prav naši prosvetni delavci. Težko se bomo zahvalili vsakemu posamezniku za razumevanje in pomoč, a naj mu bo v osebno zadovoljstvo in ponos to, da je s svojo pomočjo akciji pomagal graditi prepotrebno stavbo za zdravljenje številnih rakavih bolnikov ter plemeniti duha in srca njegovi skrbni, vzgojni roki zaupane mu mladine.

ONKOLOŠKI INŠTITUT
Sklad za gradnjo novega inštituta
LJUBLJANA 5, pp. 17, Vrazov trg 2
Telefon: 312-054, 314-410, 316-055
Žiro račun Sklada: 501-740-351/1

Izpolnjevanje kulturnega poslanstva

20-LETNICA GLASBENE SOLE V NOVI GORICI

Posledice 27-letne italijanske okupacije Slovenskega Primorja so bile morda najbolj vidne in najbolj porazne na kulturno-prosvetnem področju. Kultura, prosveta in šolstvo so bili v teku let uničeni do take mere, da je bilo po osvoboditvi treba — kot na drugih področjih — tudi na tem vse začeti znova.

Primorski Slovenci, ki so bili vedno že po svoji naravi in tradicijah izredno glasbeno nadarjeni in navdušeni delavci na tem področju prosvetnega življenja, so že v NOB bili zelo aktivni na glasbenem polju. O tem pričajo številni zbori, ansambli in domači skladatelji, ki so že v tisti dobi dosegli pomembne uspehe.

Po osvoboditvi se je v Slovenskem Primorju, posebej še na Goriškem, glasbeno življenje razbohotilo in na dan planilo vse tisto, kar je bilo dolga leta zatirano. Poleg potrebe po ustanovitvi številnih ljudskih in srednjih šol, se je kmalu pojavila tudi potreba po ustanovitvi glasbenih šol, ker je glasbeno izobraženih delavcev in kvalificiranih godbenikov vsepovsod primanjlovalo. V okvir tega hotenja in naporov sodi tudi ustanovitev glasbene šole v Novi Gorici meseca marca 1948.

Prvi prostori šole, ki se je takrat imenovala »Državna glasbena šola Nova Gorica«, so bili v prostorih današnje bolnišnice v Sempetru. Šola je tam delovala do leta 1952, nato se je preselila v Solkan. Septembra leta 1965 se je preselila v današnje poslopje v ulici IX, korpusa 46. Ob preselitvi iz Sempetra v Solkan je šola v Sempetru ustanovila svoj oddelak, ki je predstavljal začetek današnje glasbene šole v Sempetru.

V teku let se je šola razvijala in strokovno izpopolnjevala, tako da ima danes naslednje oddelke: klavir, godala, pihala, trobila, solopetje, brenkala, harmoniko in nauk o glasbi. Z rasto šole je raslo tudi število učencev. Tako je imela v prvem šolskem letu 1947/48 le 26 učencev, danes pa jih ima 240! Statistika nam pove, da je v dvajsetih letih obiskovalo šolo 2400 učencev, kar je vsekakor imponantni dokaz njene kulturne potrebe in uveljavitve.

Kljub temu, da se je vedstvo šole vsa leta ubadalo z velikimi težavami glede prostorov, strokovnega kadra in s stalnimi finančnimi težavami, ostaja trdno dejstvo, da je šola več kot zadovoljivo izpolnila svojo kulturno nalogo. Poleg rednega pouka je vsako leto večkrat nastopala tudi pred javnostjo s svojimi gojenci in žela obilo priznanja in pohvale ne le od publike, marveč tudi od strani glasbenih strokovnjakov. Statistika nam pove, da je takih nastopov bilo v dvajsetih letih blizu 600! Za to požrt-

vovalnost gre topla zahvala in priznanje vsemu strokovnemu osebju, vsem onim znanim in neznanim delavcem, ki danes lahko s ponosom gledajo na rezultate svojega dela. Mnogim Slovenskim glasbenikom, ki so se že do danes uveljavili, je dala osnovno glasbeno izobrazbo. Zaradi tradicije in zgodovine naj na tem mestu navedemo vsaj vse dosedanje ravnatelje oziroma vse vršilce te dolžnosti, ki so po časovnem zaporedju bili: Viktor Bajde, Zorko Fon, Irena Vogrič roj. Vuga,

Ana Furlan roj. Živec, Franc Žižmond, Mara Zorzi roj. Bratina in Danilo Čadež. Ob tej priložnosti moramo izreči zahvalo tudi organu ljudske oblasti, zlasti novogoriške občine, ki so šoli vsa leta v mejah možnosti stali ob strani. Prepričani smo, da bo v prihodnosti šola glede na njen dvajsetletni uspeh žela še več priznanja in več konkretne pomoči. Na koncu naj izrazimo našo zahvalo še naši dragi koncertni publik, zlasti pa staršem naših učencev, ki so z razumevanjem

in ljubeznivo spremljali delo in razvoj šole. Obenem upamo, da bodo tudi naši nekdanji učenci, ki jih je njihov glasbeni razvoj privedel v druge kraje in višje šole in razne odgovorne položaje, spremljali z globoko prizadetostjo, z besedo in dejanji razvoj njihove matične šole. Trdna povezava in sodelovanje vseh omenjenih činiteljev — šole, ljudskih oblasti, staršev, koncertne publike in učencev bosta nedvomno rodila še večji uspeh in še boljše sadove. **Danilo Čadež**

Samoupravljanje v šolstvu

(Nadaljevanje s 1. strani)
Ilovnih programov sodelujejo vsi zaposleni, za izvajanje programa pa je odgovornost vsakega posameznika natančno določena.

Razvijanje samoupravnih odnosov v šolstvu niso pospeševali mehanizmi zunaj šol (samoupravni, upravni in strokovni); nasprotno, vzroke za prepočasen razvoj samoupravnih odnosov moramo poiskati zlasti izven šol:

— Materialna osnova samoupravljanja je ostala v glavnem proračunska; to je povzročilo, da so ostajali tudi odnosi administrativno hierarhični, do prosvetnih delavcev pa v bistvu mezdni.

— Višina sredstev za šolstvo v večini občin ni bila odvisna od stvarno ocenjenih potreb šolstva, glede na obseg in vsebino dela, marveč od proračunskih možnosti in naklonjenosti ter razumevanja občin (ali točneje: od razumevanja predsednika ali podpredsednika) za potrebe šolstva.

— Sredstva, ki so jih dobivale šole, so bila v bistvu še vedno »dotacija« in ne povračilo za delo, za katerega bi se dogovorila šola in financir na podlagi delovnega programa.

Navidezno je stanje drugačno v občinah, v katerih so posamezni prosvetni delavci z večjo zavzetostjo ob sprejemanju proračunskih dokazali, kako težak je materialni položaj šolstva, in s tem »priborili« šolstvu nekaj več sredstev. Toda tudi v tem primeru gre za neurejen odnos med družbo in šolstvom, ki bistveno vpliva tudi na odnose v samih šolah.

Dejstvo je, da doslej šole niso dobivale povračil za svojo dejavnost v duhu temeljnega zakona o zavodih, ki med drugim pravi, da se višina povračila za delo določa s sporazumoma (ta pa zajema predvsem vrsto in kvaliteto dela), da se sporazumi sklepajo na podlagi programa dela in da se sorazmerno z rezultati dela osebni dohodki prosvetnih delavcev teh problemov. Sej svetov šol se usklajujejo z osebimi dohodki delavcev, ki opravljajo podobna dela v drugih delovnih organiza-

cijah. Iz prakse financiranja šolstva v večini občin vemo, da šole niso mogle vplivati na višino povračila z večjim obsegom in kvaliteto dela. Zato v večini primerov šole niso sklepale pogodb, marveč so dobivale od financierjev neke vrste obvestila o višini predvidenih sredstev za tekoče leto (ponavadi šele ob koncu prve polovice leta), višina sredstev pa je bila odvisna od realizacije v minulem letu. Tudi če so bile pogodbe sklenjene, ne moremo reči, da so bile sklenjene v skladu z omejenimi določili zakona o zavodih. Šole so pogosto podpisale pogodbe le zato, da bi si zagotovile, da bodo predvidena sredstva do konca leta tudi realizirana. Dogajalo se je, da tudi v pogodbah predvideni znesek ni bil realiziran; to potrjuje ugotovitev, da so bile pogodbe med šolami in financierji res samo formalnost. Tako neurejen sistem financiranja šolstva, v katerem je bil materialni položaj posamezne šole v veliki meri odvisen od načina in upornosti pri dokazovanju potreb, je direktorjem omogočal poseben, avtoritativen položaj, to pa je lahko bistveno vplivalo na razvoj samoupravljanja v šoli.

III.

Šolstvo je po ustavi dejavnost posebnega družbenega pomena. Da bi bil ta družbeni interes, ki se izraža v uspešnem učno-vzgojnem delu, v šolah realiziran, je nujno potrebno stalno sodelovanje šole z družbo: z delovnimi organizacijami, z ustanovitelji, družbeno-političnimi skupnostmi, s starši in mladino.

Program razvoja vzgojno-izobraževalne dejavnosti, ki ga obravnava in sprejemata družbeno-politična in izobraževalna skupnost, bi moral biti bistveni element uveljavljanja posebnega družbenega interesa na tem področju. Ni nova ugotovitev, da večina občinskih skupščin še ni izoblikovala stališč o perspektivnem razvoju vzgojno-izobraževalne dejavnosti na svojem območju, če pa tak program ima, je nepopoln in ne more biti trdna osnova za vsakoletno programiranje dela v vzgojno-izobraževalnih zavodih, niti osnova za izračun potrebnih sredstev za to dejavnost. Lahko pričakujemo, da bo ta pomanjkljivost z delovanjem novih samoupravnih mehanizmov (izobraževalnih skupnosti) odpravljena in da bo s tem izpolnjen pogoj za sistematično, racionalno in strokovno vplivanje in uveljavljanje posebnega družbenega interesa na področju vzgoje in izobraževanja.

Po določilih zakonodaje (temeljni zakon o zavodih, zakon o samoupravljanju v šolah in zakon o izobraževalnih skupnostih in financiranju vzgoje in izobraževanja) naj bi se družbeni vpliv na dejavnost šol uresničeval:

— z obravnavo delovnih programov šol v občinskih skupščinah in temeljnih izobraževalnih skupnostih (do tega vpliva ni prišlo skoraj nikjer, ker so le nekatere občinske skupščine in temeljne izobraževalne skupnosti obravnavale delovne programe posameznih šol; to dokazujejo tudi kriteriji za financiranje dejavnosti šol, ki ne upoštevajo delovnih programov) in

— s stalnim in neposrednim sodelovanjem predstavnikov javnosti v svetih šol.

Oba načina družbenega vpliva na dejavnost šol sta v medsebojni odvisnosti, ki jo vidimo v tem, da bi uspešnost vplivanja predstavnikov družbe lahko pričakovali le tedaj, če bi bila izoblikovana stališča širše družbene skupnosti in če bi njihovo aktivnost stalno usmerjal tisti družbeni organizem, ki jih je imenoval v svet šole. Ker tega odnosa ni, je tudi aktivnost predstavnikov javnosti s tem omejena, njihov vpliv na strokovnost in idejnost pouka ter na uspešno vzgojo pa zelo majhen. Prisotnost predstavnikov družbe je čutili šele tedaj, ko nastopijo že posledice neustreznega ravnanja v šoli. Taka aktivnost pa ne pomeni stalnega in nepretrganega sodelovanja in družbenega vplivanja družbe na dejavnost šol.

Družbeni vpliv zunanjih predstavnikov v svetih šol je okrnjen tudi zaradi neustrežne kadrovske

strukture. V svetih šol pogosto sodelujejo člani, ki specifičnosti in problematike šolstva skoraj ne poznajo in zato tudi nimajo posebnega interesa za razreševanje udeležujejo redko ali pa sploh ne. Šole jih vabijo le na nekatere seje; na teh sejah obravnavajo vprašanja, o katerih morajo zunanji člani soodločiti po zakonu, medtem ko jih sicer z delom in življenjem šole ne seznanjajo. Družbeno-politične skupnosti in druge organizacije s člani, ki so jih imenoval v svete šole, ne sodelujejo, ne seznanjajo jih s svojimi stališči in od njih ne zahtevajo mnenja o uresničevanju teh stališč in o problematiki posameznih šol.

Kljub nanizanim ugotovitvam pa je aktivnost zunanjih članov v nekaterih šolah dokaj velika, toda ta aktivnost ponavadi ni usmerjena v uresničevanje družbenih interesov pri delu šol, marveč v pomoč, ki jo lahko daje zunanji član šoli kot posameznik, kot strokovnjak (pomoč pri izdelavi statuta in drugih splošnih aktov, pomoč pri izdelavi sklepnega računa ipd.), so pa tudi primeri, ko s problemi šole seznanjajo družbeno-politične skupnosti, občinsko skupščino in delovne organizacije in tako morda vplivajo na izboljšanje materialne osnove za delo šole. Razumljivo je, da imajo ob takšnem delovanju zunanji predstavniki v svetu šole občutek, da njihova aktivnost ni popolna in da ne opravljajo svojih primarnih nalog.

IV.

Izobraževalne skupnosti so v drugi polovici l. 1967 nadaljevale s prakso financiranja, ki so jo uveljavili skladi za šolstvo. Ugotovili smo že, da so se izobraževalne skupnosti v zvezi s prostovoljnimi zbiranjem sredstev od gospodarskih organizacij in sploh glede višine sredstev naslanjale na izkušnje prejšnjih skladov, in sicer ne glede na to, ali so bile te izkušnje pozitivne, napredne ali pa negativne. Tako so v letu 1967 praktično vse temeljne izobraževalne skupnosti financirale šole na osnovi meril nekdanjih občinskih skladov za šolstvo. Za leto 1968 pa še ni mogoče ugotoviti, kakšna merila bodo sprejele temeljne izobraževalne skupnosti (upoštevajoč enotne republiške osnove), ker ta merila šele pripravljajo. Čeprav že enotne osnove meril, ki jih je sprejela republiška izobraževalna skupnost, pomenijo precejšen korak naprej pri uveljavljanju novih družbenih in ekonomskih odnosov na področju šolstva, pa je za hitrejše napredovanje samoupravljanja v šolah in širših skupnostih treba izpolniti nekaj osnovnih pogojev, in sicer:

— uveljaviti družbeni dogovor o vrednotenju dela v šolstvu;

— analizirati, ali je z merili temeljnih izobraževalnih skupnosti zagotovljena potrebna enotnost v financiranju (da bi dosegli potrebno primerljivost in s tem osnovo za pokrivanje primanjkljajev);

— uveljaviti nekatere strokovne normative za delo posameznih vrst šol;

— izdelati enotno metodologijo programiranja dela izobraževalnih skupnosti in posameznih vrst šol ter metodologijo ugotavljanja rezultatov dela;

— proučiti, kateri organi upravljanja naj bi delovali v šolah glede na velikost delovnih kolektivov in vsebino dela šole;

— določiti kriterije za kadrovske sestav izobraževalnih skupnosti, zato da bi prek izobraževalnih skupnosti bolj učinkovito uveljavljale širše družbene interese.

Z izpolnitvijo vsega tega bi omogočili, da bi bila izhodišča za izračun potrebne vsote sredstev v vseh izobraževalnih skupnostih enotna, to pa bi močno vplivalo na zmanjšanje razlik v standardu šolstva; z enotno metodologijo programiranja šolstva bi dosegli, da bi bila tudi izhodišča za vrednotenje delovnih programov šol enotna, s tem pa bi dosegli tudi primerljivost stroškov za izvajanje programa med posameznimi šolami.

Vsem sindikalnim podružnicam

Komisija za letovanje prosvetnih delavcev v Mariboru bo zopet organizirala letovanje za svoje članstvo v Portorožu. Pravico do letovanja imajo tudi družinski člani.

Letovanje bo v portoroški šoli — to je »Vila Marija«, z lepo lego v središču Portoroža tik ob obali in je obdana z lepim parkom. V sobah je 6 do 8 ležišč, ta pa bodo po potrebi ločena s špansko steno. Hrana bo dobra. Plaža je blizu. Oskrbnina znaša za odrasle 19,50 N-din, za otroke od 4 do 10 let 10 N-din dnevno. V to ceno ni vračunana turistična taksa, katero bo vsak plačal ob prihodu v Portorož.

Ker so lani nekateri prosvetni delavci letovali z manjšimi otroki in so se pojavile nevednosti, letos otrok do 4. leta ne bodo sprejemali.

Z letovanjem začnemo 1. julija 1968. Vsaka izmena traja 14 dni. Izmene bodo sledile:

1. julij 1968 (začne s kosilom)	do 15. julija (še zajtrk — odhod)
16. julij	do 30. julija
31. julij	do 14. avgusta
15. avgust	do 29. avgusta

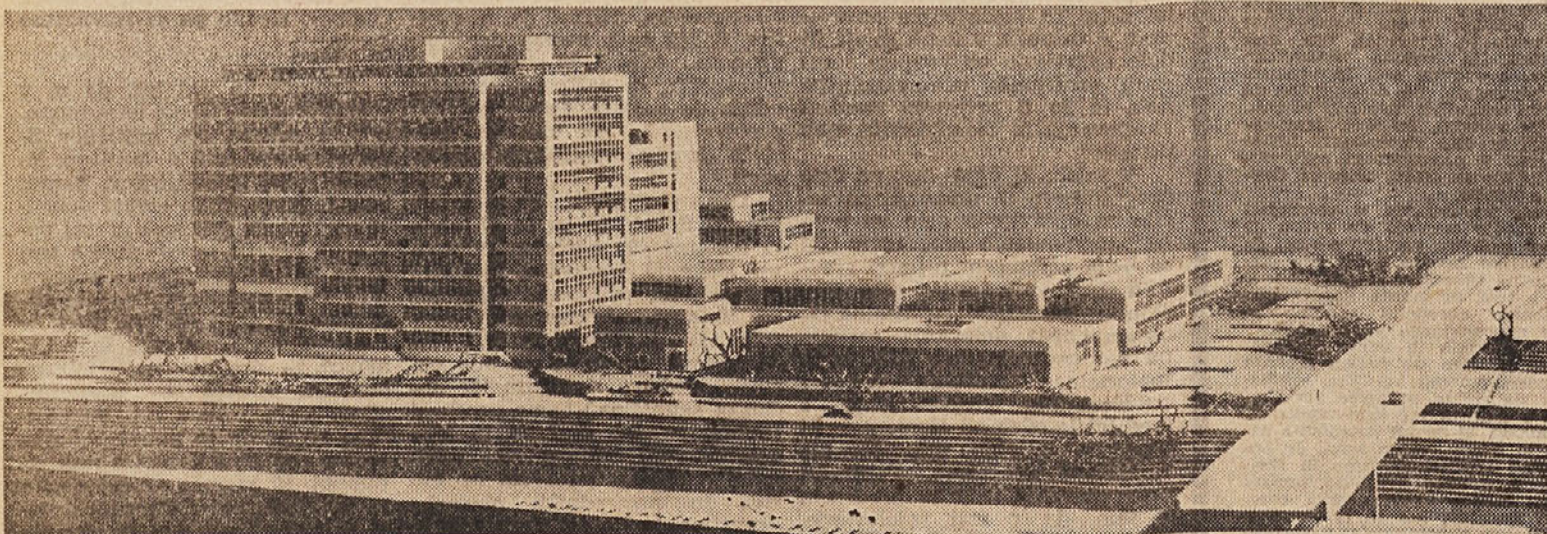
Na dan prihoda prejme vsak kosilo in večerjo, na dan odhoda pa zajtrk. Vsak naj se izrazi po možnosti za 2 izmeni, da ga lahko uvrstimo v eno ali drugo. Prosimo, da vsak prijaviteljen vplača polovico določenega prispevka, kajti le te prijave bomo upoštevali.

Pismena prijava naj vsebuje:

1. Priimek in ime
2. Kraj in ustanova zaposlitve
3. Leto rojstva
4. Sorodstvo
5. Cas, kdaj zeli letovat

Pismene prijave in akontacije sprejema: Kamnik Lojzka, osnovna šola »Angel Besednjake«, Maribor, Celjska ul. 11 do 1. julija 1968.

KOMISIJA ZA LETOVANJE

Takšen bo onkološki inštitut v Ljubljani

Heleni Puharjevi v pozdrav in slovo

Ne morem pisati posmrtnih besed o tovarišici Heleni, ne znam govoriti o njej kot o mrtvi in ne več živ. Čeprav smo njeno truplo pokopali v prvih letosnih majskih dneh, stoji njen lik pred mano neuničljivo živ in polni res in verno v možnost resnične in nepopravljive smrti. Njeno življenje s svojo srčno toplino in miselnim girino ter nedosegljivo dejavnostjo in energijo pušča za seboj tako žarečo in živo sled, da zgodba o njeni smrti izgublja vsako težo in zveni kot neresnična izmišljotina.

Poglejmo njeno življenje. V letu začetka druge svetovne vojne je nastopila učiteljsko službo v malem dolenskem kraju in jo dve leti opravljala z neobičajno toplino in veseljem (ocene šolskega nadzornika). Leta 1943 je po svoji lastni presoji odšla v partizane, kjer je nekaj mesecev opravljala službo bradane bolničarke kmalu pa je bila poklicana v glavni odbor AFŽ za Slovenijo. V njem je ostala tudi po vojni, hkrati pa opravljala različne važne naloge. Več let je bila odgovorna urednica Naše žene, nato nekaj časa načelnica urada za tisk in propagando pri svetu za varstvo matere in otroka. Imela je možnost, da se povzpne do višjih političnih položajev, vendar se ni povzpela. Ni je mikala oblast in visoki položaji; srce jo je vlekel drugam: k živemu preprostemu človeku in delu za njega. Tako se je vrnila v šolo, takoj ob ustanovitvi ljubljanske vzgojne posvetovalnice pa stopila vanjo, ker je vedela, da se bo srečala s tistimi otroci in starši, ki so še bolj od drugih potrebni razumevanja in pomoči. Tu je ostala (razen dvojnepolne prekinitve zaradi bivanja v Ameriki) ves čas vse do svoje smrti in v njeni delovni sobi, v predahu med dvema pogovoroma s starši, jo je zatekla smrtna bolezen.

Njeno življenje ni bleščelo po zunanjih dogodkih in dosežkih. Tega s svojo naravno preprostostjo, skromnostjo in poštenostjo tudi ni iskala. Spoštovanje in občudovanje budita način in duh, v katerem ga živeča. Vse njeno delo je bilo zares namenjeno človeku, zlasti človeku v težavah in v stiski. Da bi bolje mogla kazati pot človeku v stiski, je v nočeh, ko so bile njene dnevne dolžnosti v službi in doma opravljene in ko je družina počivala, brala, študirala in pisala. Poleg službe in poleg velike družine si je tako le svoji osnovni učiteljski izobrazbi sama pridobila znanje, ki je tako po obseznosti kot po globini presegalo nivo na fakulteti pridobljenega znanja. Njeno poznavanje praktične pedagogike in psihologije je bilo presenetljivo. Ne dvomno ji je pri tem veliko pomagala njena naravna nadarjenost in smisel za ta področja. Pomoči ali pa kar sredi med kuhjo je pisala tudi številne vzgojne članke in sestavke ki smo jih toliko let lahko spremljali v Otoku in družini, Naši ženi, Naših razgledih, Mladini pa tudi drugih časopisih in revijah, na radiu in na televiziji. Tudi s prispevki v različnih knjižicah je skušala pomagati staršem in učiteljem pri njihovem vzgojnem delu. S knjižico »Matiaž in Alenka« je na svojevrsen, izviran in prirodni način pokazala, kako naj bi izgledala spolni poklic naših otrok, s knjižico »Ali smo starši res odgovorni« priložno govoril o tem, kaj lahko otroku dajo njegovi starši in kako lahko to dobro storijo. Čeprav je tovarišica Heleni Puharjevi vodila pri vsem njenem vzgojnem delu tako v posvetovalnici kot pri predavanjih in pisanju je bilo

da je pravi vzgojitelj lahko le človek, ki mu vzgojiteljsko delo ni služba, ampak poklic. Ona sama, ki mu je posvečala ves svoj prosti čas, je večkrat povedala, da jo to delo osrečuje. Vedno znova jo je očarala tudi neskončna različnost človeških značajev in usod in njeno glavno prizadevanje je veljalo temu, vsakega človeka razumeti, kakršen je, in mu tudi na svoj način pustiti živeti, če pa zalde v stisko, na svoj način pomagati. Zlasti

jo je bolelo zavračanje, ki so ga tako pogosto deležni na kakršnem koli način odklonjeni in moteni otroci, bodisi manj nadarjeni ali čustveno zboleli in iztirjeni ali vedenjsko in vzgojno zamerni in iztirjeni. Borila se je za to, da bi tudi njih pred vsem drugim skušali razumeti in šele nato najti poti, kako bi jim pomagali. Od tod izvirajo njena prizadevanja po čim tesnejšem sodelovanju šol in vzgojne posvetovalne službe. Od tod tudi njeno prepričanje, da je zgrešen taksen šolski sistem, ki vse otroke daje na eno kopto ter od vseh zahteva in pričakuje isto. Menila je, da bi se morala šola prilagoditi otrokovim sposobnostim in nagajenjem in ne otrok šoli.

Njenega duha je odklovala redka in dragocena posebnost — vedno živa želja po iskanju zmeraj novih in boljših odgovorov na vprašanja o človekovem smotru, življenju in ravnanju. Največji čar življenja je videla v nenehnem odkrivanju in iskanju. Vedno je bila široko odprta vsemu dobremu, novemu, vrednemu, pa naj je prihajalo s katere koli strani. Vedela je, da je človek — čeprav živi v različnih deželah in dobah, v jedru vedno enak in da so na videz še tako različna verovanja raznih dob in kultur odgovori na ista temeljna človekova vprašanja, ki so si v jedru podobni in vsebujejo podobna osnovna spoznanja. Od tod njena široka odprtost!

V vsakdanjem življenju se je zvesto držala enega načela: Kar si je človek močilo, to naj tudi pogumno nosi. V življenju se je treba boriti, kjer koli je mogoče kaj ukreniti, kar pa je neubranljivo, naj človek mirno sprejme na svoja ramena. Bega in umika pri sami sebi ni poznala. Bila je namreč polna neusahljive energije, delavnosti, srčne topline in zlahke življenjske modrosti. Bila je človek, kakršnih smo v življenju malo sreča. Ti, ki smo jo poznali, smo ji hvaležni, da smo se ob njej lahko učili.

Janez Svetina

ODGOVOR NA ČLANEK: Ali so šole s prosto soboto res mučilnice

Dolžan sem odgovoriti na članek tovarišice Marije Medved ali so šole s prosto soboto res mučilnice, to pa zato, ker je moj članek Majhne so te stvari napačno razumela. Priznam, da nimam veselja do poiemke, toda mimo takega komentiranja pa tudi ne morem. Res je, da tovarišica Medvedova ne napada povsod direktno, kljub temu pa sem takoj spoznal, kakšen je namen njenega članka.

Opozoril bi rad, da je razlika med ženskim in moškim izražanjem, česar člankarica ni upoštevala (moški povemo bolj naravnost).

Ona komentira moj članek kot nekakšno škodljivo pisanje, čeprav je moj članek le opozorilo, da vsaka sprememba, ki se je lotimo, zahteva temeljite priprave in tudi mnogo finančnih sredstev, če hočemo, da bo stvar uspela. Opozorjam tudi, da se ne bi bilo dobro zaleteti, da vsi šolarji niso meščani, da tudi vsi starši niso zaposleni. Hočem reči, da bo potrebno še mnogo dela, da bomo priprave za to novost tako oblikovali, da ne bi imela za podedzelske šolarje prehudih posledic.

Menim, da nam ne sme biti vseeno, kako bo s celodnevним bivanjem otrok v otročnih krajih, kako se bodo ti pozno vračali na svoje domove, kaj jim bomo lahko več dali v šoli, kot smo jim mogli doslej. Gotovo je, da mi ne gre samo za šolarje, ampak tudi za uspeh celodnevnega bivanja v šoli.

Nikakor nisem proti celodnevni bivanju otrok v šoli, kakor nekateri mislijo. Braj sem študiju Po šolskih poteh Skandinavije in Anglije, kjer sem spoznal, kako imajo tam urejeno šolsivo in tudi, kako so njihove šole opremljene, tako da smem trditi, da je treba pri nas najprej urediti razmere, potem pa preiti na novost, če hočemo uspeti. Te misli prevečajo moj članek, žal pa tovarišica Medvedova tega iz mojega članka ni mogla ali pa ni hotela prebrati, temveč je izrgala iz njega nekaj izrazov in besednih zvez in samo po teh komentirala, namesto da bi ga dojela kot celoto, ki odkrito kaže, da imamo voljo za uvajanje celodnevnega bivanja v šoli in tudi nekaj idej, materialnih možnosti pa premo. To so dejstva, mimo katerih ne smemo, če se še hočemo imenovati misleči ljudje.

Ze sam naslov njenega članka bi naj površnega bralca prepri-

čal, da sem jaz trdil, da so šole s prosto soboto mučilnice. Take trditve v mojem članku ni, pač pa se sprašujem v njem, ali ne bo postala tako modernizirana šola (brez denarnih sredstev) res prava mučilnica, kajti denarja za prepotrebne prostore in potrebni inventar ne bo mogoče izvrtili. Povem pa tudi zakaj. V tem je tudi konflikt med menoj in tovarišico Medvedovo, ki trdi, da mnogo šol, ki so že uvedle petdnevni delovni teden, nima pogojev za to.

Po mojem mnenju rabimo študije o celodnevni bivanju, toda od šol, ki nimajo dveh izmen, če hočemo spoznati objektivne uspehe brez olepšanij in neuspehe brez opravičil na objektivne in subjektivne težave. Res je, da bomo marsikaj spoznali tudi od šol s podaljšanim bivanjem, toda rezultati ne bodo mogli biti kompletni, kar je nedvomno škoda.

Moram tudi reči, da nisem s svojim člankom napadel nobene izmed šol, ki že imajo prosto soboto, tudi nisem trdil, da je katera od teh prisliljena v to novost, kljub temu me hoče tovarišica Medvedova zboti, kot da bi pisal tako, da bi moje besede letele tudi na šolo, kjer ona uči.

V uvodu svojega članka sem napisal, da nimam namena kritizirati, da želim le povedati nekaj misli o tej novotariji. Te misli pa sem podal prizadeto, iskreno, ker je moje življenjsko načelo odkritost. Kdor odkriva v mojem članku ovinkarske in zahrbne tendence, naj analizira svojo notranjost. Trdim, da ne vem vsega, toda sem prepričan, da več glav več ve, da mnogi učitelji poznajo stanje v šolstvu in tudi v gospodarstvu.

Tovarišica Medvedova tudi pravi, da iz mojega članka ni mogoče razbrati, ali imam v mislih samo šole s celodnevним bivanjem ali pa sem slabo razpoložen tudi do šol s podaljšanim bivanjem ali nasploh do vseh šol, ki imajo prosto soboto. Ta njena trditve ne more držati, kajti v članku omenjam — Če bodo ti otroci morali ostati v šoli do 17. ure, bodo... — Menim, da je 17. ura dokaz, da mislim na celodnevno bivanje v šoli. Nikjer pa nisem trdil, da sem slabo razpoložen do šol, ki opravljajo poskusno delo, ali do šol, ki imajo varstvo že dlje časa, pač pa pravim, da za otroke, ki živijo v mestu in so njihovi starši zaposleni, bo ta novost gotovo koristna.

Smešno je tudi njeno vprašanje, ki ga da v oklepaj, ali tov. JTM ne pozna stanja v našem šolstvu. Poznam dobre in slabe strani našega šolstva, poznam tudi mentaliteto naših šolnikov; berem, poslušam, opazujem, razmišljam in sklepam, za skromnega šolnika, kot sem jaz, bo to že skoraj dovolj...

To, da mestnih otrok, ki se pozimi pozno vračajo domov, se niso spremljali mišičniki, rad

verjame. Dodam pa tudi to, da so samotne poti na podeželju mnogim nezname, zato ne pomislijo, da bi bilo treba otrokom, ki bi se pozno vračali iz šole, zagotoviti varnost ali pa jih prej spustiti domov, če nam je kaj do mladih ljudi in do njihovega zupanja v nas.

Da se teorija v praksi ne upošteva vedno, lahko razberemo iz trditve tovarišice Medvedove — Prav tako smo morali kmalu po kosilu začeti z umskih delom (v 2. izmeni) in se nismo mogli spravevati, če je to dobro ali ne, ker druge možnosti nimamo.

Menim, da mi je dovoljeno vprašati se, kaj bo s šolo, ki bo delala po novem, ne bo pa imela osnov, ki so ji za uspešno izvajanje programa potrebne. Prepričan sem, da učitelji ne bodo nikdar toliko nesamostojni, da bi namesto njih mislila ena sama glava in le ona odločala, kaj se smejo učitelji vprašati, ali smejo pogledati v prihodnost ali ne. Smo pa imeli umski delavci, in ker moramo misliti in se spravevati, se smemo kdaj pa kdaj vprašati, čeprav komu izmed nas to ni najbolj všeč.

V zadnjem odstavku hoče člankarica prepričati učitelje, da ne gre za novotarijo zaradi novotarije, ampak zato, da se šola vključi v ritem dela. Podobna mnenja smo že prej mogli brati in smo jim verjeli, zato pa smo razmišljali, kako bomo pomagali to uresničiti in na kaj moramo pri tem misliti; v tem pa ne vidim preveč skense in cinizma, sicer bi bilo tudi naše življenje cinčno. Prosvetni delavci se trudimo hoditi v korak s časom, to je dejstvo, ki nam ga ne more nihče oporekati, ne da bi si o njem drznili misliti, kar zasluži. Res pa je, da capljamo za življenjem, toda ne po svoji krivdi, kar bi nam morda potrdili tujski prosvetni delavci, čeprav morda tovarišica Medvedova drugače misli, kajti rahlo se mi zdi, da bi nam (nekaterim) prav rada navila ušesa.

K pisanju odgovora na članek Ali so šole s prosto soboto res mučilnice, me je najbolj prislilja trditve, da bi moj članek lahko škodil utiranju poti ne samo tej novosti v našem šolstvu, temveč

Lončarstvo na Slovenskem

Do konca maja bo v Narodnem muzeju v Ljubljani odprta razstava, ki lepo prikazuje razvoj najstarejše in nekdanj najbolj razširjene obrti na Slovenskem. Razstava je sad večmesečnega skrbnega dela kustosinje Ljudmile Brasove.

Prvi del razstave nam kaže celoten postopek izdelave lončarskih predmetov, od priprave glin, oblikovanja na lončarskem kolesu, do žganja in krašenja. V drugem delu razstave je posoda razporejena namensko in tako zlahka ugotovimo, kako so

še kateri, za katero bi prišla ideja ali pobuda od institucij zunaj šole same. Ta njena ugotovitev je zakamufiran poziv na križarsko vojno proti vsem tistim piscem, ki priporočajo preudarnost pri uvajanju celodnevnega bivanja v šolah, vsakekar pa najbolj leti name. Take nepremišljene izjave o članku so žaljive, ker hočejo pisca označiti kot nasprotnika, ki ga je treba onemogočiti, ker je lahko škodljiv. Takšno prakso že poznamo, zato bi si drznili dvomiti v njeno koristnost in naprednost.

Ne morem verjeti, da bi imel moj članek tako moč, da bi kvarno vplival na spremembe celo v prihodnosti. (Kaj tovarišica Medvedova ne zaupa svojemu članku, da bi mogel prepričati bralce, da ima ona prav?) Spoznal sem, da noče razumeti, da smo učitelji dolžni sodelovati, toda ne samo z dogmatično predpisanim navdušenjem, temveč tudi s preudarnostjo, s prikazovanjem razmer, v kakršnih živijo učenci na podeželju — o problemih mestnih otrok je bilo že precej napisanega. Zato ne bi bilo napačno, če bi upoštevali pri oblikovanju novih predpisov tudi stanje podezelskih šol, kajti s tem bomo pokazali, da razumemo, da niso povsod enake možnosti za uvajanje novosti, pa tudi potrebe ne. Razumem, da ne bodo odstopali na podeželju od učno-vzgojnih zahtev, toda organizacija pa bi se dala prilagoditi potrebam in razmeram teh otrok.

Glede skespe pa le to, da ni nikdar tako škodljiva, četudi ni upravičena, kot zaletlost.

Ali so res nekateri članki na temo: Proste sobote, cinčno napisani? Cinčno pomeni nesramno, brezobzirno, posmehljivo, ujedljivo, strupeno. Kaj ko bi nam tovarišica Medvedova hotela povedati, kateri izraz (slovenski) je imela v mislih, ko je pisala to mnenje o člankih, ki so govorili o prostih sobotah?

Ne pričakujem, še manj zahtevam, da bi člankarica sprejela svoje poglede, toda naj že razume, da svojih ne bom mogel spremeniti, dokler ne bo čas pokazal, kdo je imel prav.

JTM

Vzgojno varstveni zavod Slovenj Gradec

razpisuje 2 prosti delovni mesti za vzgojiteljici, in sicer:

- VZGOJITELJICE V MISLINJU
- VZGOJITELJICE V ŠMARINEM PRI SLOVENJEM GRADCU

Pogoji: dokončana Srednja vzgojiteljska šola z diplomom

Stanovanje po dogovoru.

Šolske ekskurzije

Obveščamo šole, da sprejema dijaške ekskurzije »Dom učeničnega stručnih škola — Petar Drapšin«, Beograd, 7. jula 83. Rezervacije na telefon 624-672. Cena 7 N-din.

Razmišljanje o idejni mlačnosti

Stvari, ki so se zadnji čas zavrtle okrog naše idejnosti pri učnem in vzgojnem delu, so me prilepile k razmišljanju. Nekaj zagledal, ker še mnogi občani gledajo učitelja kot nekakšno zidealizirano bitje, državljana brez napak, človeka, ki mu je prva in poglavina stvar — idejnost pri njegovem delu, idejnost v privatnem življenju, idejnost izven osnovne dejavnosti.

Potem tudi zato, ker že vrsto let opažam nek tihi boj med oblastjo, gospodarskimi organizacijami in prosvetarji. Seveda, ko imenujem oblast, mislim na posamezne funkcionarje, ki se ne morejo otresti besede »kruhoborci«, to so politični (občinski seveda) funkcionarji, ki na terenu, na sestankih in zborovanjih kaj radi razlagajo, da »poje« tri četrtnine občinskega proračuna ta nesrečna prosveta, ki nima nikdar zadosti in še dolgo ne bo imela. Mislim na tiste ljudi v našem gospodarstvu, ki razlagajo delavcem, da so pravzaprav učitelji polovico leta na dopustu, da je najbolje biti na pozimi zidar, poleti učitelj. In prav ti se z vsemi štirimi branijo podpreti to nesrečno šolo.

Na srečo so taki razlagalci v manjšini proti tistim, ki že dolgo in vztrajno trdijo, da mora tudi naše šolstvo korakati vstrec z gospodarskimi organizacijami. To so potrdili referendumi v posameznih občinah. Vendar pa na veliko žalost ta pozitivna večina nima vedno tiste dobre desnice, ki

stiska ključ te ali one blagajne. Res je, da je v zadnjih letih ta večina nekaterih občinskih glavače prisilila, da šole ne gledajo z natančno odrejene višine, temveč so se ji vsaj malo približali, in vse kaže, da bodo hrbtenico še bolj upognili. Tako je tudi prav. Verjetno je bil prav ta večji košček dobre volje tisti vzvod, tista brv, ki nas počasi zblizuje in nas je zadnja leta tudi materialno podprla. Ne smemo biti krivični: kljub reformi so bila najosnovnejša sredstva vedno zagotovljena. To pa je tudi nekaj.

Vendar, ko sem pred dobrim letom kramljal z občinskimi sekretarjem ZK, mi je bolj potho dejal: Veš, dragi tovariš, že nekaj časa je v vaših vrstah, pri vašem delu čuti tiho idejno mlačnost.

Izrečeno misel sem v prvi sapi odločno zavrnil. Ko pa mi je potem sekretar namignil, da ga lahko še tako vneto prepričujem; da pa bo ostal pri izrečeni misli, sem odnehal in se ob pogovorih s kolegi, kolegicami s tistim dobrohotnim sekretarjevimi namigom — strinjal. Možakar je imel svoj prav. In ko sva se o tem pogovarjala z učiteljem, dolgoletnim članom ZK, me je le-ta grobo zavrnil:

— Vsak idealizem gre skozi želodec. Tudi naš. Tudi moj. Tak sem na cesti, v družbi, tak sem v šoli. Družba meni, jaz njej.

Nisem se strinjal, nisem se mogel strinjati. Bil sem naravnost ogorčen: Ali so te suhe besede resnica? Da, čista resnica. Ta isti učitelj je učencem sedmega raz-

reda razlagal: Kdo pa je danes v Partiji? Vsi tisti, ki se hočejo zrniti na stolčke! Kar poglejte našo komunjo: dvesto uslužbencev, dvesto partijcev! Zakaj? Za visoke plače!

Pozabil je, tale tovariš, kako mu je družba dajala stipendijo, kako mu je družba omogočila, da se je dokopal do višje in morda celo do visoke izobrazbe. Vse to je celo pred učenci zanikal!

Često srečujem človeka, starejšega učitelja, ki so mu nekateri prilepili krilatico — potujoči. Član ZK. Še nekaj let pa bo upokojene. Za šolo, kjer je vrsto let poučeval, je precej koristnega napravil. Ali nankrat so sokolegi, tudi član ZK, dvignili svoj glas. Toliko, da ga niso odrli na meh. Na dan so privlekli napake, mnogo, premnogo napak. In dolgo ni imel stalnega mesta. Potoval je iz kraja v kraj. Mnogi so se mu posmihali, njeja pa je žrlo in ga žre še danes. Kako tudi ne! Srečujemo ga nekdanji učenci in ga radlegujejo z vprašanji: Tovariš, so vas izgnali? Zdaj, pred penzijo? Zakaj? Saj ste vendar dober učitelj!

Jaz pa se pri vsem tem sprašujem: Ali je potrebna ta tiha bitka za prestiž, za tisto, če kdo komu osebno ni všeč? Ali je potrebno to med prosvetarji, med člani ZK? Mar smo zares tako kratkovidni in se slepo prepričujemo, da je vsaka naša poteza pravilna, brezhibna?

Pred dobrim letom sem prisostvoval neki razširjeni seji, kjer je sedelo nekaj desetih čisto navadnih občanov. Seveda so na tej razširjeni seji govorili tudi o šolstvu. In ko je predsedujoči odprl diskusijo, se je dvignila priletna ženica, kmetica in dokaj glasno dejala:

— Oprostite, bom kar po pravici povedala: otroci pravijo, da se ti naši učitelji bojda kar naprej med seboj kregajo.

Seji sva prisostvovala menda dva učitelja in nisva se priglasila k besedi. Bilo pa nama ni vseeno. Saj sva oba vedela, da se kregajo tudi drugod, da se tudi drugod obmetavajo z »direktnimi in indirektnimi polemi«, da tudi drugod veljajo pregovori: v obraz nasmeh, v hrbet ugriz! — Verjetno pa sva oba mislila eno: Učitelji smo, vzgajamo otroke! Čeprav sem zase prepričan, da tudi javno mnenje ni vedno pravično. In tako se zgodi, da se takemu javnemu mnenju kar preveč ali celo napak priklonimo. Tako mi je zaupala petinšestdesetletna tovarišica, ki službuje v kraju, kjer so ljudje zelo verni: »Organizirana sem menda že celih petnajst let. Veš, pa mi je zaradi ljudi tako mučno. V večjih praznikih pa res moram iti v cerkev. Saj bi me ljudje požrli... Sicer pa: drugi tudi hodijo!«

Na pogled kaže, da je to moje razmišljanje obrekovanje, nekakšno natolecavanje, pogrevanje starih in že davno preživelih resnic. Pa temu ni tako. Žal je to grenka resnica, to resnico imam pred očmi in zaradi nje moje razmišljanje o idejni mlačnosti, ki nam jo očita drugo. Moljivo me stvari, ki prav gotovo vplivajo na vso

to idejnost pri našem delu, pri nas samih sploh. Na primer, ne morem biti ravnodušen, ko srečam v kar zajetnem gostinskem lokalu, kjer gostov nikoli ne zmanjka, kolega, učitelja, morda je profesor, tega ne vem, kako na ves glas razlaga, govori:

— Naše, jugoslovansko gospodarstvo je do kraja zavoženo, zadolženi smo če zglavo. Američanom smo dolžni, Američanom bomo morali vrniti in Američani nas bodo izvlekli iz dreka!... Pa ja. Jaz tako še učencem razlagam!

Pri drugi mizi pa me priletel možakar sprašuje: Čujte, kaj pa je ta mož po poklicu? Skomignil sem z rameni. Lahko bi mu povedal. Pa mu nisem. V človeku se včasih kaj upre in ne more izbljuvati. Bilo pa mi je nerodno, ko je možki dokaj glasno pribil: Madonca, dve leti sem bil partizan, šestdeset jurjev zaslužim, Američancem danes pa ne bi hvale pel, nak, tega pa ne...

Razumljivo, vsaka stvar ima dve plati, obe je treba upoštevati. Vendar pa sem se prav v tem trenutku spomnil na tovarišico, verjetno je predmetna učiteljica, ko mi je nekoč potarjala: Včasih, največkrat za osmi marec, začutim v sebi neko tiho razočaranje nad življenjem, ki ga živimo. Ni se še primerilo, da bi mi ravnateljica, ravnatelj ponudila možnost pripovedovati otrokom, kako sem med vojno partizanila, tu mislim na otroke tistih razredov, v katerih ne počujem. Večkrat me muči nek čuden občutek, da je bolje skoraj tri leta partizansko zamolčati, kakor pa se dajati nekaterim in zato raje molčim.

Da, tale molk je včasih usoden. Pa ne samo za tiste, ki so partizanili, tudi za tiste, ki niso, pa jih je tako ali drugače križevalo življenje in so kljub vsemu še vedno prepolni idealizma; mnogi stvar kar posplošujejo in nekam brezbrizno ugotavljajo, da idealizma med prosvetarji ni več. Po mojem mnenju je to groba žalitev vseh tistih tovarišic in tovarišev, ki delajo v razredu kot resnični vzgojitelji in najdejo čas za delo v društvih in organizacijah.

To so ljudje, ki se živo zavdajo, da so na svojem mestu zaradi otrok, bodočih državljanov. Najprej vidijo in gledajo otroke in potem sebe vidijo v njih. Pa delajo, tiho ustvarjajo in molčejo. In ker molčejo, niso priznani niti pri svojih preglasnih sokolegih, še manj pa od predpostavljanih in drugih zunanjih vplivnikov. Glejte, toliko in toliko let službujem in nisem imel prilike slišati, da se je kdo izmed ponižnih članov kolektiva v predgoškem, psihološkem — skratka izrecno šolskem delu posebno izkazal, odlikoval. Ne! Priznanja, odlikovanja je prinašalo vedno le izvenrazredno delo. Sramota, ki bi jo lahko vsaj danes popravili! Pa še to: tem skromnim molčečezem so nekam skromno priznali: idejna mlačnost, sicer pa za današnje razmere — zanesljiv. Jaz pa se v razmišljanju prav pri tem sprašujem: Kaj pa so ves ta čas delali tisti vodje zavodov, ki jih nekateri imenujejo s posvečeno krilatico — pedagoški oče!

(D•je prihodnjik)

ALI SI LAHKO DOVOLIMO RAVNODUŠNOST?

Ob objavljanju romana o Bonnie in Clyde v reviji STOP

Dolgo smo čakali Slovenci na revijo, ki bi bila namenjena izključno radiu in televiziji. In čakali smo STOP: bilo pa je veliko boljše, če bi čakali še danes. Vem, da je vsaka revija sprejeta različno, odvisno od tega, komu je namenjena in kakšen je njen cilj. Toda naj bo revija še tako skromna, njena osnovna naloga je, da s kvaliteto opraviči smisel svojega obstoja. In kvaliteta je zadnja lastnost, ki bi jo smeli pripisati STOPU. Če vzamemo za izhodišče spremembe, ki jih prinaša Stop v našo časnarsko dejavnost, storim to samo zaradi tega, da se ob njih zamislimo nad odgovornostjo in dolžnostmi novinarjev do družbe in nad popustljivostjo te družbe do njih. Nič me namreč ne more prepričati, da si lahko štejemo v čast in čestitavo progresivnost, ker dovoljujemo, da nam nekaj novinarjev prodaja ves svoj smisel za cenene senzacije, reklame in dobiček ter gre pri tem mimo vseh najosnovnejših estetskih pravil o dobrem in kvalitetnem pisanju.

Predno je v reviji začel izhajati nov roman, me je zabolala reklama, ki sem jo slišala po radiu; v soboto boste lahko začeli z branjem zgodbe o dveh romantičnih gangsterjih, ki sta se ljubila in ubijala. In televizija je napovedala zgodbo o dveh romantičnih roparjih... Verjetno ste že ugotovili, da gre za prav nič romantično zgodbo o dveh ameriških gangsterjih, da gre torej za zgodbo o dveh morilcev. Da bi bila reklama zares popolna in bi reviji prinesla pričakovane rezultate — denar, so tudi novinarji sami neosebno stregli tej ambiciji. Objavljali so fotografije Bonnie in Clyde (prave in filmske), pisali njuno zgodbo (tisto pravo in tisto filmsko); in vse skupaj tako nekusno in nekritično opisali, da se ne bi čudili, če bi kdo zgrabil za orožje in postal ali tiste, ki tako pišejo, ali pa tiste, ki so spravihi s sveta ta dva romantična roparja. V deseti številki Stopa je v svo vestnostjo in prizadevnostjo opisana njuna zgodba, katere del navajam dobesedno — tudi napake:

»Obogatela nista Bonnie in Clyde nikoli. V svojem »trdem« boju za vsakdanji kruh pa sta ranila mnoge ljudi in jih 18 tudi ubila. Streljati sta znala, kot se spodobi pravim zločincem, čeprav sta se v marsikateri razločevala od klasičnih gangsterjev. Nista se borila za premoženje, ampak za obstanek, in njuni zločini so šli na račun finančnih močitev, ki so bili krivi pomanjkanja v deželi.»

In malo pred koncem takole: »Že v svojem času sta se Bonnie in Clyde priljubila ljudem — pa čeprav nista nikoli oklevala, kadar je bilo treba potegniti za orožje. Bila sta borca proti krivici, a ne za pravico.»

Kakršenkoli komentar k temu je skorajda odveč. Jaz za sebe sem vesela, da nista ubijala pri nas, vsaj ne morejo proglasiti za naša narodna heroja.

V eni izmed zadnjih številki je orisan tudi filmski Clyde, orisan s prav tako ceninimi dejstvi, kot

je vse, kar preberemo v Stopu. Povedo nam, da so za tem možkarjem ponorele že vse slavne filmske zvezde, da je bogat in da zaenkrat sploh še ne misli na poroko. Tudi nam povedo, da je hudo jezen na gospo de Gaullovo, ki je ta film prepovedala v Franciji. Verjetno pa je jezen tudi še na koga drugega (to je moje mnenje), saj Francija ni edina dežela, ki je pokazala za to romantično zgodbo toliko nerazumevanja; nekatere so celo prepovedale pesem iz tega filma — torej tudi vsako reklamo. Podobni ukrepi bi bili pri nas seveda sojanja vredna neumnost, kajti mi vzgajamo našo mladino tako, da zna sama oceniti pozitivnost borec proti krivicam, tako vsaj menijo novinarji Stopa.

Kljub vsemu sem mnenja, da bi lahko uredniški odbor Stopa potolažil filmskega Clyde in mu sporočil, kako se trudi tudi v njegovo dobro, saj bomo film kmalu videli tudi pri nas. Lahko bi mu povedal, da smo mi že mlo tiste faze, ki ima ubijanje človeka za nečloveško početje in da mi temu pravimo že kar romantično početje. Prepričana sem, da bi mu to ohladilo jezo in bi se fant izkazal in odšel del svojih dohodkov, kar bi lahko uredniški odbor revije koristno uporabil: poslal bi nekaj svojih novinarjev v dopolnilno šolo za slovenski jezik. Njihova slovenščina se zdaleč ni tako vzorna, da bi jo lahko uporabljali v reklamne namene, kar pokazeta tudi prej navedena primera iz revije. Poleg tega dokaza nam potrjuje tudi »trdni« boj naših novinarjev za tržišče: kažeta, kaj vse bo morala mladina še občudovati, saj jo je kot vsako drugo lahko pretentati za nekritično in neodgovorno reklamo. Le komu se ne bo mlo storilo, ko bo slišal, da so šli zločini na račun bančnih močitev? Novinar da tudi naravnost ganljivo primerjavo, ki se mu je verjetno porodila iz nagonskega čuta za poštenje, saj je napisal dobesedno: »Za mnogo let prej je Robin Hood kradel tistim, ki so ropali ljudstvo. Pozneje je John Dillinger izjavil: Jaz ropam banke. Banke kradajo ljudstvu! In tako sta mislila tudi Bonnie in Clyde.»

Seveda je ta novinar očitno pozabil, da je Robin Hood živel ne le že mnogo let prej, ampak kar nekaj stoletij. Bilo bi prav zaželeno, če bi ta novinar še enkrat prebral Robin Hooda, morda bi mu potem postala razlika med poštenjem in zločinom jasnejša. Poznam mesarja, ki tudi po malem kraje ljudstvu, morda ga bo kdo spravihi s sveta, šaj je lahko prepričan, da ga bo kakšen novinar opravičeval kot borce proti krivicam. Morda ne bi bilo odveč povedati, da ubijanje ljudi še ne pomeni moralnega boja za obstanek, da boj za obstanek še ne more biti dovolj velik razlog, če manj pa opravičilo za ubijanje. Naj se pri tem spomnim tega, kako se je slovenska javnost zgražala nad ubojem enega samega človeka v mariborski tovarni. Če smo se torej z vso pravico zgražali nad ubojem enega samega, ki tudi ni bil storjen z na-

menom obogatitve, kako morejo potem dovoliti tako solzavo in naravnost herojsko pisanje o zločincih, ki sta glede na to, da sta se ljubila, posedovala tudi zvrhano mero prave zločinske logike in se nista premlajala streljati na nedežne ljudi (bančni uradniki vendar niso krivi za bogatstvo lastnikov bank).

Če je torej zločin ubijati ljudi, pa naj bodo razlogi še tako opravičljivi, se lahko tudi vprašamo: kako neodgovorno in nevarno pa je zastrupljanje drugih z nekritično oceno zločina, kako neodgovorno in nevarno je podrejanje izključno vse enemu samemu cilju — reklami. Moralna odgovornost naj bi bila celo večja v družbi, ki temelji na socialističnem humanizmu, v družbi, katere človek naj bi bil plemenit in človeški in ki mu naj bi te vrednote nudili vsi, ki ga obveščajo o tistem, česar sam ne more videti ali slišati.

Morda pa delam tem novinarjem krivico, morda se le trudijo za naše potome: da jim ne bi bilo treba iskati po študijskih knjižnicah Delavske enotnosti: da jim ne bi bilo treba brati zgodbe o Solzicah ali Martinu Kačurju. Morda mislijo, da jim je treba poskrbeti za bolj sočno čtivo, morda mislijo, da jim je treba s prave strani osvetliti duhovne potrebe njihovih prednikov. (Če-

mu bi sicer služile novice, kot so: Edo Robek (Mladi fevi) namerava prodati fička in kupiti avto: Vanja Valič (Kameleoni) se kar naprej redi. Verjetno zaradi brezdelja...)

Potomcem morda ne bo vseeno, da so imeli take prednike, toda pomiriti se bodo morali z dejstvom, da so bili ti predniki silno muzikalčen narod in da so imeli v vsaki vasi svoj orkester in da so bili njihovi dirigenti navdušeni in sposobni trgovci, ki so dirigirali vsem strunam, ki so prinašale denar.

Čudili se bodo nemara dejstvu, da teorija in praksa nista šli z roki v vsaki vasi svoj orkester in da so bili njihovi dirigenti navdušeni in sposobni trgovci, ki so dirigirali vsem strunam, ki so prinašale denar. Čudili se bodo nemara dejstvu, da teorija in praksa nista šli z roki v vsaki vasi svoj orkester in da so bili njihovi dirigenti navdušeni in sposobni trgovci, ki so dirigirali vsem strunam, ki so prinašale denar. Čudili se bodo nemara dejstvu, da teorija in praksa nista šli z roki v vsaki vasi svoj orkester in da so bili njihovi dirigenti navdušeni in sposobni trgovci, ki so dirigirali vsem strunam, ki so prinašale denar.

Ana Vilič

UPZ »EMIL ADAMIČ« V GOSTEH NA GORENJSKEM

Učiteljski pevski zbor Slovenije EMIL ADAMIČ je za prvomajske praznike priredil samostojen celovečerni koncert samodržljivi. Tako se je zgodilo, da je za priznani umetniški zbor prvikrat gostoval na Gorenjskem. Občinstvo v Radovljici ga je pozdravilo z velikim navdušenjem in občudovanjem njegove kvalitete. — Koncert so v večini praznika omogočili zveza kulturno prosvetnih organizacij, občinski sindikalni svet in temeljna izobraževalna skupnost.

Koncertni program je obsegal dela renesančnih in drugih mojstrov: Gallusa, Certona, Buqueta in domače skladbe ter pesmi jugoslovanskih in ruskih skladateljev. Med domačimi avtorji so bili zastopani Adamič, Arnič, Pahor, Simoniti in Mirk. Celotni spored je bil zelo pester in raznolik, obenem pa programsko in tehnično zelo zahteven. Izvajalska raven interpretacije posameznih skladb kot celote je bila na umetniški višini. Zbor odlikuje izredne glasovne kvalitete, ubranost ter blagolastnost, lirična melodioznost, dovršena dikcija ter sposobnost življenja v različne razpoloženske situacije: v mehko lirčno ubranost (Pa se sliš, Podoknica, Pesem) ali pa v igrivo poskočno razposajenost in besedno ter glasovno prožnost in živahnost (Pustna, Kolo). Skratka: široka melodična skala interpretacije in popolno tehnično obvladovanje zahtevnih pevnih oblik sta značilnosti tega kvalitetnega zbora. Vodi ga mladi dirigent Marko Munih.

Učiteljski pevski zbor Slovenije je zaradi svojstvenega sestava — združuje same učitelje in profesorje — reprezentančni zbor slovenskega učiteljstva, po svojem pomenu pa je edini primer v Jugoslaviji. Za seboj ima bogato 40-letno tradicijo obstoja. Že od ustanovitve dalje z uspehom širi zborovsko kulturo in vzgaja zborovodje. V celotnem sestavu zbora poje okrog 90 ljudi, njegovo članstvo pa še danes vodi kakih 60 zborov v raznih krajih Slovenije. To pa pomeni, da so peveci tega zbora v večini tudi zborovodje samostojnih zborov, in to mladinskih, pionirskih ter amaterskih. — Drugače pa zbor nastopa v več sestavah: v manjših sestavah ter celotno v vsi član. Doselej je prirejal koncerte po številnih krajih Slovenije ter v drugih republikah pa tudi zunaj naših meja. Našo pesem je ponesel tudi v druge dežele: v Svico, Francijo, Belgijo, Nizozemsko, Dansko in drugam. Na svoji umetniški poti pa je dosegel že vrsto uglednih priznanj ter odličnih vrstitev.

Nekaj posebnega je tudi način dela zbora. Peveci prihajajo iz kakih petdesetih krajev Slovenije na vaje v Ljubljano. Zaradi obširnosti terena pa prirejajo tudi sektorske vaje. Ker so pogostejša snidenja ožkočena, morajo pevci velik del priprav na koncerte opraviti študijsko doma po notnem materialu individualno.

Zavoljo pomembnega poslanstva, ki ga opraviha v pedagoškem ter vzgojnem estetskem pogledu, bi morali zboru nuditi večje dotacije ter izdatnejšo finančno ter moralno podporo. Zborovodij po Sloveniji še močno primumnjuje, tako v amaterskih zborih kot tudi v šolah in

PRAVNI NASVETI

UČNA OBVEZNOST UČITELJIC, KI DELAJO S SKRAJŠANIM DELOVNIM ČASOM ZARADI PORODNIŠKEGA DOPUSTA

Osnova šola T. sprašuje, kakšna je učna obveznost učiteljic, ki delajo s skrajšanim delovnim časom zaradi porodniškega dopusta glede na to, da komunalni zavod za socialno zavarovanje delavki plača tri sedmine osebnega dohodka, šola pa štiri sedmine?

ODGOVOR:

Delavka z otrokom, starim do osem mesecev, uživa po TZDR posebno zaščito. Njena temeljna pravica je, da dela v tem času štiri ure na dan. Delavki pa ne gre ta pravica v vsakem primeru, pač pa samo takrat, kadar to sama zahteva. Taka delavka dela štiri ure dnevno, ne glede na to, ali znaša poln delovni čas v njeni delovni organizaciji sedem ali pa osem ur dnevno. To je določeno v 1. odstavku 46. člena TZDR.

Delavki, ki na tak način dela štiri ure dnevno, ima vse pravice iz dela, kakor če bi dejansko delala poln delovni čas. Za opravljeno delo dobi osebni dohodek (za štiri ure dnevno), za čas, ko je odsotna, pa dobiva nadomestilo osebnega dohodka iz skladov socialnega zavarovanja.

Pri nekaterih poklicih pa ni mogoče uskladiti splošnih pravil o pravicah in dolžnostih delavcev s pravili, ki veljajo za večino delavcev. Taki poklici so tudi učiteljice, profesorji, znanstveni delavci. Delovni čas teh delavcev, ki poučujejo, in znanstvenih delavcev, umetnikov in podobnih, obsega namreč tudi čas, ki je potreben za pripravo, na šolah pa tudi za druge izvedbene obveznosti, ki so v skladu z delovnim programom šole. Tako obsega delovni čas delavcev, ki poučujejo, tri elemente:

a) delovni čas dejanske navzočnosti pri pouku;
b) delovni čas, ki je potreben za pripravo;
c) delovni čas, ki je potreben za druge izvedbene obveznosti v skladu z delovnim programom delovne organizacije.

Vsi trije elementi skupaj pa pomenijo poln delovni čas (42 ur tedensko), odnos med temi elementi pa

mora določiti zakon in statut delovne organizacije. V 70. členu zakona o osnovni šoli (Ur. l. SRS, št. 9/65) je določeno, da znaša učna obveznost učiteljev za razredni pouk največ 24 učnih ur na teden in za učitelje za predmetni pouk 22 ur. Svet šole pa lahko poveča ali zmanjša učno obveznost posameznim učiteljem za predmetni pouk za največ dve uri tedensko.

Če bi imela takšna delavka pravico do skrajšanega delovnega časa, kot je to v našem primeru, se posamezni elementi njenega delovnega časa sorazmerno skrajšajo, kot na primer: učna obveznost na 12 do 14 ur tedensko, čas za pripravo na 4 do 6 ur tedensko, delo za izvedbene obveznosti na 3 do 8 ur tedensko.

Iz tega pa sledi, da mora komunalni zavod za socialno zavarovanje upoštevati vse tri elemente delovnega časa učiteljev in delavki, ki dela s skrajšanim delovnim časom zaradi porodniškega dopusta odmeriti nadomestilo osebnega dohodka za ves preostali delovni čas, ko je glede na vse tri elemente delovnega časa odsotna z dela.

NADOMESTILO OSEBNEGA DOHODKA ZARADI PORODNIŠKEGA DOPUSTA, KI JE V DELOVNEM RAZMERJU ZA DOLOČEN ČAS

Osnova šola R. sprašuje, ali ima delavka pravico do plačanega porodniškega dopusta, ker je v delovnem razmerju za določen čas, tj. 10 mesecev. Pred tem je bila prav tako v delovnem razmerju za določen čas, tj. do konca junija 1968. S 1. septembrom bo namreč ponovno sprejeta na delo za določen čas, bo pa v prvi polovici septembra odšla na porodniški dopust.

ODGOVOR:

Povedati je treba, da je delovno razmerje za določen čas izjema. Za določen čas sklenjeno delovno razmerje lahko preneha samo s potekom določenega časa, z izvršitvijo dela ali z medsebojnim pisnim sporazumom. Za prenehanje takšnega delovnega razmerja ne pridejo v poštev določbe od 100. do 113. člena TZDR. Za naš primer je pomembno, da določba 107. člena TZDR, ki določa, kdaj ne more delavcu prenehati delo proti njegovi volji, namreč ne velja za prenehanje zaposlitve, sklenjene za določen čas. Prenehanje je namreč že določeno vnaprej ob samem sprejetju na delo za določen čas. Velja torej, da delavki, čeprav je noseča oz. na porodniškem dopustu, preneha delo s potekom določenega časa, če je bila sprejeta za določen čas.

Glede na to in skladno z določili 70. in 73. člena temeljnega zakona o zdravstvenem zavarovanju ima tudi delavka, ki je v delovnem razmerju za določen čas, pravico do nadomestila osebnega dohodka za čas nosečnosti in poroda, ki znaša:

1. 100 odstotkov od osnove za nadomestilo, če je taka delavka bila zavarovana neposredno pred porodom najmanj 6 mesecev ali 12 mesecev s prekinjavami v zadnjih dveh letih;
2. 80 odstotkov od osnove za nadomestilo, če delavka neposredno pred porodom ne izpolnjuje tega pogoja.

V našem primeru ima torej delavka pravico do plačanega porodniškega dopusta. Tudi delo za določen čas ji preneha oz. ji bo prenehalo kljub porodu 30. junija 1968. Če se bo pravočasno, tj. v 30 dneh od prenehanja dela, prijavila pristojnemu zavodu za zaposlovanje, bo po določbah temeljnega zakona o organizaciji in financiranju zaposlovanja (Ur. l. SFRJ, št. 15/65) prejela denarno nadomestilo med drugim brezposelnosti, ki znaša 50 odstotkov povprečnega osebnega dohodka delavke v preteklih treh mesecih in bo uživala to pravico še ves čas po porodu, kolikor ima pravico do skrajšanega delovnega časa, ker hrani otroka, in ne samo 6 mesecev.

Dipl. pravnik JANKO BRUNET

Razpisna komisija pri

Domu strokovnih šol Vere Šlandrove, Celje
ULICA 29. NOVEMBRA 16

razpisuje delovno mesto

DIREKTORJA DOMA

Kandidati morajo poleg splošnih pogojev izpolnjevati še naslednje:

- imeti morajo višjo šolsko izobrazbo pedagoške smeri;
- 15 let vzgojno-izobraževalne prakse, od tega 10 let na vodilnem mestu.

Stanovanja ni na razpolago.

Kandidati naj pošljejo vloge razpisni komisiji z dokazili v roku 15 dni po objavi razpisa delovnega mesta.

Razpisna komisija

OTROŠKEGA VRTCA GROSUPLJE

razpisuje delovno mesto

RAVNATELJA

OTROŠKEGA VRTCA GROSUPLJE

Kandidat za razpisano mesto mora poleg splošnih pogojev izpolnjevati še naslednje pogoje:

- da ima dovršeno Srednjo vzgojiteljsko šolo s strokovnim izpitom in ima najmanj štiri leta prakse ter je moralno primeren za vzgojo otrok.

Kandidati morajo vložiti prošnje z dokazili o razpisnih pogojih 15 dni po objavi razpisa. Prošnje sprejema razpisna komisija pri Otroškem vrtcu Grosuplje.

Komisija za razpis delovnega mesta ravnatelja

osnovne šole Šmihel pri Novem mestu

razpisuje mesto

RAVNATELJA

Pogoji:

visoka, višja ali srednja izobrazba pedagoške smeri z opravljenim strokovnim izpitom in najmanj 5 let delovnih izkušenj na področju vzgoje in izobraževanja.

Ponudbe je treba dostaviti v roku 30 dni po objavi razpisa s kratkim življenjepisom in dokazili o izobrazbi in delovnih izkušnjah.

Filmski vodič

Gori, moja gospodična je najnovejši film Milosa Formana. Tematsko in oblikovno je nadaljevanje njegovega dosedanjega dela. V okvir goriške veselice in podelitve priznanja 88-letnemu bivšemu predsedniku društva je postavil svoja razmišljanja o dvojni moralni in ponovno prisilni gledalca, da se ob gledanju filma sreča s samim seboj in svojimi postopki, ki niso vedno tako pošten in humani, kot pa se mu to dozdeva. Forman je umetnik, ki zna opazovati življenje okoli sebe ga ljubi, a ne sprejema, takšnega kot je. Kvaliteta filma je priporočilo za ogled. Vendar bo premlad gledalec sam od sebe težko dojel idejo filma.

Posezona je film Madžara Zoltana Fabrika, ki ga štejemo med najbolj vidne sodobne filmske ustvarjalce. Nastal je v času procesa proti Eichmannu. Avtor postavlja paralelo med njim in domačimi kolaboracionisti, ki z mirno vestjo, brez najmanjšega občutka krivde žive na Madžarskem. Sprašuje se, če je takšno življenje, ko občutek krivde ne razjeda človeka, sploh možno. Film je primeren za mladino od 14. leta dalje.

Quillerjevo poročilo je film o angleški obveščevalni službi in ameriškem agentu, ki išče vodje nacističnega šibana. Film ko da bi opozarjal na to, da tudi v vsakem Nemcu še nacistični duh, ki ogroža človeštvo. Odlična igralska zasedba in solidna režija uvrščata film med boljše v tej filmski vrsti. Primeren tudi za mlajše gledalce.

Streljaj prvi, Freddy je prvi del danske parodije na filme o Jamesu Bondu. Je boljše od II. dela, ki smo ga že gledali. Primeren tudi za mlajše gledalce.

Scaramouche je spektakl s sabljanjem, jezo, lesimi ženami in zapleteni cenene literature 19. stol. Ni dovolj kvaliteten, da bi ga priporočali.

Jaz in Hubezen je francoski film s Brigitte Bardot in Laurentom Termeffom v glavnih vlogah. Film je

bil posnet zaradi Brigitte Bardot. To je predvsem film o sodobni ženski, o njenem hotenju, da bi lahko živela življenje brez laži in pretvarjanja. Filmska realizacija je dokaj zanimiva, vendar je obdelava likov premedla, da bi film lahko bil popolno umetniško delo. Primeren za gledalce od 16. leta dalje.

Človek iz Istambula - vohunski film, ki ne pomeni mnogo. V glavnih vlogah Silvia Koscina in Horst Buchholz.

Točno opoldne - eden najlepših westernov vseh časov. Primeren tudi za mlajše gledalce. Priporočamo organizirani ogled filma in pogovor o njem. V Ekranu najdemo smernice za obdelavo filma.

Noč odločitve, francosko-sovjetska koprodukcija o baletnem mojstru Mariusu Petipaju, Francozu, ki je ustvarjal v Rusiji v 19. stoletju. To melodrama je režiral Francoz Jean Dreville. Film se predvsem odlikuje po posebnih baletih.

Zosja je prvi celovečerni film sovjetskega režiserja Mihaila Bogina, ki ga poznamo iz filma Dvoje (tretja zgodba iz filma Novele o ljubezni). Film uvrščamo med najlepša dela poetičnega ljubzenskega filma. Ljubezen kot nekaj najlepšega in vojna, ki onemogoča njeno ostvartev sta motiv tega filma, ki ga je iz izrednim občutkom za lepo in poetično realiziral mladi sovjetski režiser. Film priporočamo mladim gledalcem.

Nasprotja je najnovejši film Milenka Štrbca. Novinar je uspel s televizijsko reportažo o človeku, ki je dal vse, da bi v deželi zmagal socializem (v vojni in v mirnem času); pri reševanju konj je izgubil obe nogi, o njegovih bedi in osamelosti. Javnost je opozoril na invazijo, njeza pa izkopal iz anonimnosti. To na ni bila rešitev zanj. Prišel mu je le večji nemir in še več konfliktov z okoljem. Samemu sebi pa diletne o nepravičnosti svojega nosta. Film štejemo med najlepše stvaritve domačega filma. Premladi gledalci bodo težko došli idejo filma.